

Pozdní výskyt chřástala malého (*Porzana parva*) ve Svitavách

Late occurrence of the Little Crane (*Porzana parva*) in Svitavy town

Jiří Mach

Dimitrovova 29, Svitavy 568 02, ma@gy.svitavy.cz

Chřástal malý (*Porzana parva*) se vyznačuje palearktickým typem rozšíření. Jižní hranice souvislého hnízdního areálu v Evropě prochází střední Evropou přes východní část Balkánu, dále severním Černomořím přes Kavkaz až k Uralu (zejména tedy Polsko, Ukrajina, Bělorusko a jihozápadní Rusko). V ostatních částech Evropy je hnízdní výskyt jen lokálně ostrůvkovitý. Zimoviště evropské populace pak leží v oblasti Středomoří (včetně severozápadní Afriky) a ve východní Africe od Egypta po Ugandu. V České republice hnízdí nehojně v nižších polohách. Dlouhodobější hnízdní oblastí je střední Polabí nebo oblast jižní Moravy. Mimo dobu hnízdění se nejčastěji vyskytuje v dubnu a květnu, na podzim pak v srpnu a září. Pozdější data (z října až prosince) jsou spíše vzácná (HUDEC et ČERNÝ /eds./ 1977).

Dne 22. října 2002 jsem zaznamenal výskyt 1 juv. jedince chřástala malého na Dolním rybníku ve Svitavách (Pardubický kraj). Rybník leží v nadmořské výšce 435 m n.m. na severozápadním okraji města. V té době byl rybník vypouštěn pro podzimní výlov. Byla tedy obnažena i bahna a oblast rákosových porostů na přítoku do rybníka (pod hrází Horního rybníka), kde se v přítokové části mezi porosty rákosu chřástal zdržoval. Prakticky neustále se pohyboval po obou okrajích vtokové oblasti (asi v linii 2x30 metrů a šířce toku asi 6 metrů), kde na rozhraní bahna a vodní hladiny vyhledával potravu. Často se přitom bez velkých projevů plachosti přiblížil až na velmi krátkou vzdálenost od pozorovatelů (pořízena byla fotodokumentace a videozáznam).

Neustále přítékající voda z Horního rybníka spodní výpustí a teploty v rozmezí 8-12 °C do první dekády měsíce listopadu, zřejmě zabezpečovaly dostatek podmínek pro existenci přirozené chřástalí potravy, kterou často hledal pod spadlým listím ve vodě. K opuštění lokality neodradily mladého chřástala ani noční teploty pod bod mrazu (-2 °C) a několikacentimetrová vrstva sněhu, která se na rybníku objevila 11.11. I tento den byl pozorován při aktivním sběru potravy. Přes následné oteplení (16.11. až 16 °C!) však chřástal již na Dolním rybníku déle nevydržel a naposledy byl spatřen 17. listopadu.

Téměř měsíční výskyt chřástala malého ve Svitavách lze hodnotit jako výjimečně velmi pozdní pozorování zaznamenané na území ČR. ŠÍREK (1997) uvádí patrně nejposlednější známý výskyt z našeho území 24.12.1996: 1M v Tečovicích na Zlínsku (autor pozorování Jiří Němčík). Sledování chřástala je zajímavé i z pohledu délky setrvání na jedné lokalitě v době tahu.

Na Dolním rybníku nebyl chřástal malý nikdy sledován. Ze zápisů zesnulého pana V. Sajdla ze Svitav-Lačnova je znám jen nález uhynulého jedince asi 700 m od rybníka ze dne 7.9.1954. Lokalita je pravidelným místem jarního, ale zejména podzimního tahu chřástalů vodních (*Rallus aquaticus*), kteří tu také výjimečně hnízdí. V říjnu se v poslední době poměrně pravidelně objevuje při vypouštění rybníka i chřástal kropenatý (*Porzana porzana*).

K možným spekulacím k výskytu chřástala malého poznamenávám, že dne 20. října (tedy 2 dny před prvním pozorováním chřástala malého) jsem sledoval na tomtéž místě 8 ad. jedinců chřástala vodního. Od 21.10. do 25.10. byl však spatřen již jen vždy 1 jedinec tohoto druhu (někdy i v blízkosti chřástala malého).

Souhrn

Od 22.10. do 17.11.2002 byl pozorován juvenilní exemplář chřástala malého (*Porzana parva*) na Dolním rybníku ve Svitavách (východní Čechy). Pták byl pravidelně pozorován z nevelké vzdálenosti na stejném místě – obnaženém bahně u vtokového kanálu – při sběru potravy.

Summary

Juvenile Little Crake (*Porzana porzana*) was observed on October 22nd and November 11th 2002 on Dolní Pond in Svitavy town (eastern Bohemia). The bird was regularly observed from a short distance on a same spot foraging.

Literatura

HUDEK K. & ČERNÝ W. (eds.), 1997: Fauna ČSSR, Ptáci 2. *Academia, Praha*.
ŠÍREK J., 1997: Ornitologická pozorování. *Ptáci kolem nás*, 2: 30-32.